

А 43 **Актуальні проблеми юридичної науки : збірник тез Міжнародної наукової конференції “П’ятнадцяті осінні юридичні читання” (м. Хмельницький, 21–22 жовтня 2016 року): [у 2-х част.]. – Частина друга. – Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2016. – 222 с.**

ISBN 978-617-7169-83-2 (повне збір.)

ISBN 978-617-7169-85-6 (частина 2)

У збірнику представлені кращі тези доповідей, які були подані на Міжнародну наукову конференцію “П’ятнадцяті осінні юридичні читання”, що відбулась у Хмельницькому університеті управління та права 21–22 жовтня 2016 року.

Розміщені у збірнику тези доповідей стосуються таких напрямків: “Земельне право”, “Аграрне право”, “Екологічне право”, “Природоресурсне право”, “Кримінальне право”, “Кримінологія”, “Кримінально-виконавче право”, “Кримінальний процес”, “Криміналістика”, “Судова експертиза”, “Міжнародне право”, “Порівняльне правознавство”.

Збірник розрахований на наукових та науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів і наукових установ, студентів, аспірантів та докторантів юридичного напрямку, практичних працівників і широкий читацький загал.

Організаційний комітет Міжнародної наукової конференції “П’ятнадцяті осінні юридичні читання” не завжди поділяє думку учасників конференції.

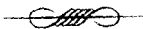
У збірнику максимально точно збережені орфографія, пунктуація та стилістика, які були запропоновані учасниками конференції.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів і наукових установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

УДК 34
ББК 67.0

ISBN 978-617-7169-83-2 (повне збір.)
ISBN 978-617-7169-85-6 (частина 2)

© Колектив авторів, 2016
© Хмельницький університет
управління та права, 2016

*Шульга Михайло Васильович,
завідувач кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, професор*

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИНИКНЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВ ПРИ ГЕОЛОГІЧНОМУ ВИВЧЕННІ НАДР

Виникнення земельних прав при геологічному вивченні надр – частина проблеми, яка стосується співвідношення права землекористування та права надрокористування. Ця проблема, як підкреслюється в літературі, загалом зумовлена тим, що, по-перше, відносини землекористування та використання надр регулюються різними галузями законодавства; по-друге, просторові межі здійснення такого права законодавством не визначені; по-третє, існуючий нерозривний та тісний зв'язок права землекористування та надрокористування унеможливає їхнє функціонування один без одного; по-четверте, законодавець не ототожнює наведені різновиди права природокористування.

Системний аналіз чинного земельного законодавства та законодавства про надра свідчить, що виникнення права користування надрами фактично передує виникненню земельних прав суб'єкта. Земельним кодексом України передбачено, що надання земельних ділянок для потреб, пов'язаних з користуванням надрами, проводиться після оформлення в установленому порядку прав користування надрами і відновлення земель згідно із затвердженим відповідним робочим проектом землеустрою на раніше відпрацьованих площах у встановлені строки.

Згідно з ч. 2 ст. 18 Кодексу України про надра земельні ділянки для користування надрами надаються користувачам надр після одержання ними спеціальних дозволів на користування надрами чи гірничих відводів. При цьому надання права на користування надрами не супроводжується отриманням права на користування відповідною земельною ділянкою, необхідною для здійснення діяльності у сфері надрокористування. Виникнення права надрокористування загалом лише створює передумови для отримання земельної ділянки. Водночас слід мати на увазі, що у державних органів після отримання суб'єктом, наприклад, спеціального дозволу на геологічне вивчення надр фактично відсутні зобов'язання щодо сприяння надрокористувачу у процесі отримання ним прав на необхідну земельну ділянку. Відповідно до ст. 37 Кодексу України про надра органи місцевого самоврядування та органи виконавчої влади на місцях сприяють лише проведенню робіт по геологічному вивченню надр, що виконуються згідно з державними програмами, розробляють та реалізують відповідні територіальні програми.

У зв'язку з викладеним видається доцільним закріпити на законодавчому рівні обов'язок уповноважених державних органів, які надали право на користування надрами, надати відповідну земельну ділянку, необхідну для здійснення операцій з надрокористування.

Підкреслимо, що в сучасних умовах переходу до ринкових відносин значення надання земельних ділянок в адміністративному порядку, тобто на підставі рішення органів державної виконавчої влади або органів місцевого самоврядування суттєво знижується. Водночас питома вага цивільно-правових підстав виникнення земельних прав зростає.

Слід зазначити, що словосполучення «надання земельних ділянок» може використовуватися як у широкому сенсі (надання ділянки за наявності будь-яких підстав, у тому числі за договором купівлі-продажу, оренди та ін.), так і у вузькому сенсі (надання тільки на основі владно-розпорядчого акту органу державної виконавчої влади або органу місцевого самоврядування).

Аналіз земельного законодавства свідчить, що в окремих випадках наданн

земельних ділянок у загальноприйнятому розумінні взагалі не відбувається. Це стосується, зокрема, геологічного вивчення надр, яке здійснюється шляхом проведення геологознімальних, пошукових, геодезичних та інших розвідувальних робіт, які за своєю природою є спеціальним використанням надр. Цей вид надрокористування здійснюється з метою одержання даних про геологічну будову надр, процеси, які відбуваються в них, виявлення і оцінки корисних копалин, вивчення закономірностей їх формування і розміщення, з'ясування гірничо-технічних та інших умов розробки родовищ корисних копалин і використання надр для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин. Результатом геологічного вивчення надр виступає інформація про розвідані та попередньо оцінені запаси корисних копалин і супутніх компонентів, які складають основу мінерально-сировинної баз України.

Проведення робіт по геологічному вивченню надр нерозривно пов'язане з використанням відповідних земельних ділянок. Такі земельні ділянки можуть перебувати у складі земель промисловості та інших категорій земель України. При цьому вони не викуповуються у приватного власника і не вилучаються у землекористувача.

Ст. 97 Земельного кодексу України передбачає можливість проведення таких робіт підприємствами, установами та організаціями на підставі угоди з власником землі або ж за погодженням із землекористувачем. Оскільки викуп (вилучення) земельних ділянок для проведення розвідувальних робіт не здійснюється, мова повинна йти про їхнє тимчасове зайняття.

Як випливає з ч. 2 ст. 2 даної норми строки і місце проведення розвідувальних робіт визначаються угодою сторін. Отже як у першому, так і в другому випадку незалежно від правового статусу носія земельних прав використання земельної ділянки відбувається на підставі спеціальної угоди. Правову природу такої угоди закон не визначає.

В літературі зроблено слушний висновок про те, що право користування земельними ділянками для проведення розвідувальних робіт можна визначити як зобов'язальне право невиключного строкового володіння та користування для проведення розвідувальних робіт. Це короткострокове землекористування, яке фактично покликане задовольняти публічні потреби, не потребує державної реєстрації, здійснюється без надання окремого титулу з дозволу власника земельної ділянки. Його виникнення зумовлене необхідністю проведення геологічного вивчення надр, яке здійснюється у дозвільному порядку і регламентується законодавством про надра. Укладена угода про використання земельної ділянки для проведення розвідувальних робіт має ґрунтуватися на отриманому спеціальному дозволі на геологічне вивчення надр. Саме він має бути покладений в основу визначення строків і місця проведення розвідувальних робіт.

